

O některých hlavních zásadách přípravné osnovy trestního zákona.

Karel Drbohlav.

(Dokončení.)

III. Jiná stěžejní zásada, na které osnova spočívá, jest stanovení podmínek trestnosti. I tuto zásadu upravuje osnova jinak, než jest tomu dle dosud platných zákonů trestních. Osnova stanoví tři formy trestné viny: úmysl, vina vědomá a nedbalost — § 15. A již v čís. 1 § 15 se praví: „Neustanovuje-li zákon jinak, je trestný ten, kdo jedná úmyslně nebo vědomě. Jednání nedbalé je trestné jen, když zákon to výslovně ustanovuje.“ To znamená, že, je-li uvedena v zákonné definici činu trestného jen zevnější činnost po případě i s určitým výsledkem a není tam označeno zvláště, jaké je třeba vnitřní stránky t. j. vztahu vůle pachatelovy k této zevnější činnosti a jejímu výsledku, pak možno spáchat čín ten netoliko úmyslně, nýbrž i jen vinou vědomou.

Proto, abychom seznali, jak je vlastně stanovena vnitřní stránka činů trestných, jaké to vlastně jsou podmínky trestnosti a možno-li s příslušnými ustanoveními osnovy souhlasiti, či v jakém směru nikoli, dlužno znáti, jaký osnova stanoví pojem pod úmyslem a jaký pod vinou vědomou.

V odst. 3. § 15 je stanoven pojem úmyslu: „Úmyslně jedná, kdo jedná za tím účelem, aby způsobil výsledek v zákoně uvedený“ a v odst. 4. pojem viny vědomé: „Vědomě jedná, kdo jedná věda, že tu jsou skutečnosti zakládající trestnost jeho činů nebo že způsobil svým jednáním výsledek v zákoně uvedený.“ Dle osnovy jest tu tedy úmysl jen jeden — úmysl nazvaný dle starších doktrin přímý. Všecky ostatní druhy úmyslu, na nichž ještě basírují mnohé trestné činy dle dosud platných zákonů trestních, jmenovitě trestné činy proti životu, tělu a zdraví, a které nazývají se dolus indirectus, generalis, eventualis, z osnovy zmizely a zahrnuty jsou v pojmu viny vědomé anebo jen v nedbalosti. Ovšem nejsou ve vině vědomé obsaženy jen tyto druhy zlého úmyslu, nýbrž jest v ní zahrnuta i jiná ještě vnitřní stránka činů trestných. Všecky formy trestné viny, pokud jsou pro zodpovědnost za trestné činy relevantní a nejsou úmyslem, jsou buď vinou vědomou, buď nedbalostí. Pojem nedbalosti je stanoven v odst. 5. a 6. § 14: „Nedbale jedná, kdo jedná, nezachovávaje opatrnosti, k níž je povinen nebo které je podle okolností třeba, a nedbalost je hrubá, je-li nedbale jednajícím sobě vědom možností, že tu jsou skutečnosti zakládající trestnost jeho činu, nebo že způsobil svým jednáním výsledek v zákoně uvedený!“

Jak z odůvodnění lze seznati, zahrnuje osnova pod pojem nedbalosti, alespoň nedbalosti hrubé, i případy, které spadají dle dosud platných trestních ustanovení pod pojem „dolus eventualis“. Z toho arci nutno dovozovati, že pod pojem nedbalosti nezamýšlí osnova zahrnouti jen činnosti dovolené t. j. trestní normou nezapověděné, při nichž ten, kdo je podniká, jen nedbá té opatrnosti, ku které je při činnosti té povinen, nebo které je dle okolnosti třeba, nýbrž i činnosti nedovolené t. j. trestní normou zapověděné a již i samostatný čin trestný event. tvořící, které však pachatel podnikl za jiným účelem zákonem zapověděným a jiný trestný čin odůvodňujícím, při tom však se zřetelem na jiné právní statky než ty, které činností zamýšlí porušiti, nedbá té opatrnosti, ke které je povinen anebo které je dle okolností třeba a po případě (nedbalost hrubá) je si vědom možnosti, že tu jsou skutečnosti zakládající trestnost jeho činu, nebo že způsobí svým jednáním výsledek v zákoně uvedený t. j. porušení neb ohrožení jiných ještě právních statků, než které právě porušiti neb ohroziti zamýšlel. Na př.: pachatel zamýšlí zastřeliti člověka, jenž stojí pohromadě ještě s jinými lidmi. Jest si vědom toho, že může zasáhnouti jiného nebo ještě i jiného kromě toho, kterého chce usmrtiti. Nicméně však vystřelí a souhlasí eventuálně i s tím, aby usmrtil jiného člověka nebo vedle toho, kterého zamýšlí ještě i jiného neb i více jich. A jiný případ: Pachatel zamýšlí zastřeliti vzteklého psa, jenž utíká k zástupu lidí. Pachatel střelí na psa, je si vědom toho, že může zasáhnouti někoho ze zástupu. Nicméně střelí na psa a zasáhne při tom i člověka v zástupu.

Oba tyto činy posuzují se co do vnitřní stránky dle osnovy stejně, pokud se jedná o trestný čin spáchaný na tom člověku, ohledně něhož byl si vědom možnosti jeho zasáhnutí. Při posuzování viny neklade osnova žádné váhy na to, v jakém úmyslu pachatel čin podnikl, zda v úmyslu trestném či v úmyslu dovoleném nebo docela v úmyslu, jenž směřuje k ochraně právních statků. Pokud ovšem činnost pachatelem s trestným úmyslem podniknutá vyčerpává sama o sobě trestný čin úmyslný, dojde pachatel náležitěho potrestání pro tento čin, takže trestný čin spáchaný při tom z nedbalosti nebude ani tak příliš padati na váhu. Ale v nejčastějších případech půjde jen o jeden trestný čin, jehož vnitřní, subjektivní stránka je dosud odůvodňována pojmem „dolus eventualis“. Na př.: šofér ze zlosti, že nedostal náležitě zpropitné, vjede prudce autem do zástupu lidí a je si vědom toho, že může svým činem nejen těžce několik lidí poraniti, nýbrž i docela usmrtiti. Souhlasí však se všemi těmito eventuálními výsledky a úmyslně činnost tu provede. A jiný případ: Šofér má velmi na naspěch. V cestě mu stojí zástup lidí. On však jízdu nezmírní, nýbrž dává jen znamení houkačkou domnívaje se, že zástup se rozprchne. Je si však vědom, že nezmírní-li jízdu, může do zástupu najeti a lidi těžce poraniti neb i dokonce usmrtiti.

I tyto oba případy posuzuje osnova co do vnitřní stránky

stejně. Oba jsou spáchány jen z nedbalosti, poněvadž v obou případech je si šofér vědom, že může svým činem způsobit výsledek v zákoně uvedený. Ovšem nedbalost dle osnovy je tu vzhledem k porušení právních statků. Oba šoferové jsou si vědomi, že mohou tělesnou bezpečnost porušit. Osnova je si dobře vědoma, jak různá je tu vnitřní stránka obou takových trestných činů, jaký různý je vztah vůle pachatelovy k výsledkům provedené zevnější činnosti, nicméně snaží se dostat oba tyto různé vztahy pod jeden a tentýž pojem viny, pod jednotnou formu viny neb alespoň pod takovou třebaš různou formu, by je mohla postihnouti jedinou trestní sazbou. Osnova pomáhá si tu při jednotlivých činech trestných ve speciální části tím, že neklade tu pražádné váhy na porušení právních statků jako výsledek zevnější činnosti, nýbrž že stanoví tu jako výsledek zákonem zapověděný a trestnost zevnější činnosti odůvodňující jen ohrožení právních statků (srov. § 279). Oba šoféři jsou trestní tu jen proto, že bezpečnost těla ohrozili a jejich vztah vůle posuzuje se pak jen k tomuto ohrožení. Bylo-li jim toto ohrožení účelem jejich činnosti, jednali úmyslně, nebylo-li jim účelem (jednali-li za účelem jiným), ale při tom věděli, že ohrožují, jednali vinou vědomou, byli-li si však jednajíce za jiným účelem (ať dovoleným ať zapověděným) vědomi, že mohou ohrozit, jednali jen z nedbalosti. V obou tu uvedených případech jednali šoféři u vědomí, že ohrožují. V obou je tu tedy stejná forma viny — vina vědomá. I připustíme-li, že šofér v prvním případě jednal právě za tím účelem, aby ohrožení způsobil, že jednal úmyslně a šofér v druhém případě jen vědomě, jsou přece oba stejně trestní, poněvadž jednání úmyslné trestá se dle čís. 2 § 15 stejně jako jednání vědomé a jest na oba případy uložena stejná trestní sazba.

Netřeba ani dále dovozovati, že neodpovídá právnímu citu ani pocitu zodpovědnosti, by stejně byl trestným, kdo jedná v úmyslu (dle pojmu dle dosud platných trestních zákonů), by právní statky porušil, jako ten, kdo nejedná v tomto úmyslu, nýbrž za účelem dovoleným, ba dokonce za účelem ochrany právních statků, ale při tom je si vědom, že právní statky poruší, ba dokonce jen porušit může. A při tom ona forma trestné viny, podle které pachatel je posuzován, ani skutečný vztah jeho vůle nevystituhuje. V prvním případě nezamýšlí šofér jen bezpečnost těla ohrožovati, nýbrž skutečně i porušit. Není si jenom vědom, neměl představy o tom, jak dalece bezpečnost těla poruší, zda usmrtí, nebo těžce nebo jen lehce poraní. Ale porušení tomu, ať toto jest jakékoli, skutečně chce.

Je zjevno, že tu jest nějaký nedostatek ve stanovení forem trestné viny a je třeba jen si uvědomiti, v čem tento nedostatek spočívá a jak může býti odstraněn.

Na první pohled jest nápadno, že osnova odnáší, stanovíc úmysl, vinu vědomou a nedbalost, vztah vůle pachatelovy jen k výsledku v zákoně uvedenému a jen při vině vědomé, poněkud

správněji, i ke všem skutečnostem zakládajícím trestnost činu, pomíjejíc však úplně vztah vůle pachatelovy k zevnější činnosti. Kdyby zevnější činnosti v trestních normách uvedené označovaly jen jednotlivé speciální lidské úkony, pak ovšem nebylo by třeba uvést k nim žádného vztahu vůle, poněvadž v právu trestním mohou jen ty úkony přicházeti v úvahu, které se dějí s vůlí pachatelovou. Úkony nedobrovolné a bezvědomé nemají významu. Ale jak z jednotlivých definicí speciálních trestných činů patrno, jsou v těchto definicích uvedeny zevnější činnosti, jimiž se trestné činy páchají, všeobecným pojmem odvozeným z výsledku speciálního úkonu lidského. Na př.: kdo odejme, kdo poškodí, si přivlastní, kdo usmrtí, těžce na těle nebo zdraví poškodí a pod. V těchto tak uvedených činnostech jest zároveň uveden již i výsledek lidského úkonu a to výsledek, jenž jest důvodem trestnosti činu. Tento tak naznačený výsledek nebývá však, jak z jednotlivých činů trestných vidno, sám o sobě důvodem trestnosti činu. Mnohdy vyžaduje se i další výsledek, další účel zevnější činnosti. Na př.: kdo odejme jinému cizí věc movitou v úmyslu, aby tím opatřil sobě nebo jinému majetkový prospěch, na který nemá práva, kdo v úmyslu, aby tím způsobil jinému proti právu majetkovou škodu, odejme nebo si přivlastní cizí věc movitou, přiměje jiného k nějakému konání, trpění neb opomenutí vzbuzením nebo zneužitím jeho omylu, slabomyslnosti, nezkušenosti, pověrčivosti nebo tísně a pod. Nebo v některých případech uvádějí se v definicích jednotlivých činů trestných ještě i jiné okolnosti, které teprve s výsledkem vyjádřeným v zevnější činnosti pojmově označené činí důvod trestnosti činu. Na př.: kdo zneužije osoby mladší šestnácti let ke smilnému jednání s ní, kdo zneužije osoby mladší šestnácti let k tomu, aby vykonal před ní smilné jednání, kdo zneužije dívky mladší šestnácti let k mimomanželské souloži, kdo vykoná smilné jednání, soulož s osobou příbuznou v pokolení sestupném, kdo veřejně necudně jedná tak, že to může vzbuditi pohoršení nebo hrubě uraziti stud, kdo násilím proti osobě se zmocní cizí věci movité v úmyslu, by tím opatřil sobě nebo jinému majetkový prospěch, na který nemá práva a pod. A hledíme-li nyní k pojmu úmyslu v odst. 3. § 14 stanovenému: Kdo jedná za tím účelem, aby způsobil výsledek v zákoně uvedený, a srovnáme jej s jednotlivými definicemi speciálních trestných činů, jistě ihned seznáme, že definice pojmu úmyslu jest nedostatečná. Co pokládá tato definice za výsledek v zákoně uvedený, jak posuzovati dle této definice zevnější činnost, jež pojmově označuje již sama sebou výsledek a jak posuzovati i ty jiné okolnosti, které s výsledkem dohromady tvoří teprve důvod trestnosti činů? Odpověď na otázky tyto nenajdeme ani v odůvodnění k § 14, jež odbývá pojem úmyslu velmi krátce. V odůvodnění k vině vědomé činí se zmínka o jednom z případů tu uvedeném, ale zmínka ta může spíše svěditi s cesty, než něco vysvětliti, poněvadž jest nejen nejasna, ale máme dokonce za to, že i nesprávná. Odůvodnění mluví tu při vině vědomé

o formálních deliktech, jichž podstata spočívá nikoli — jak praví odůvodnění — v porušení neb ohrožení právního statku, nýbrž jen v přestoupení daného zákazu nebo nesplnění daného příkazu. A poněvadž při úmyslných činech trestných — jak z toho souditi dlužno — je třeba výsledku, jenž je účelem jednání, pokládá osnova za to, — jak z odůvodnění možno souditi, — že tyto trestné činy, jež odůvodnění nazývá delikty formálními, možno spáchatí jen vinou vědomou, alespoň pokud jde o zevnější činnost. Stejně tomu tak jest u deliktů, jež odůvodnění jmenuje delikty ohrožujícími t. j. delikty, které nezpůsobují poruchu právních statků, nýbrž jen jich ohrožení. Jako případy deliktů formálních uvádí odůvodnění: smilstvo s osobou nedospělou nebo příbuznou, bigamii, křivou přísahu a dovozuje, že vinník jedná tu vědomě, když zná všechny skutečnosti zakládající trestnost, tedy když ví, že dívka je dosud nedospělou, že první manželství dosud trvá, že přísahou potvrzuje nepravdu a pod. Z tohoto požadavku, že vinník musí věděti o těchto okolnostech, že musí míti o nich jistotu, poněvadž pouhé věděni možnosti náleželo by do území jen nedbalosti, dovozuje odůvodnění, že jde tu o vinu vědomou. Odůvodnění si tu však neuvědomuje, že tuto vinu vztahuje jen na ty okolnosti, které se zevnější činností (event. s výsledkem speciálního lidského úkonu) dohromady činí důvod trestnosti, ale že tím nikterak není řešen vnitřní vztah vůle pachatelovy k zevnější činnosti, pokud se týče, poněvadž tato činnost jest odvozena z výsledku speciálního úkonu lidského, k tomuto výsledku. Podstata viny spáchané zevnější činností a i kdyby správně bylo, že jde tu jen o delikty formální, — ač takové rozeznávání deliktů nemá co do vnitřní stránky žádného významu — není tu vůbec řešena. Spáchal pachatel zevnější činnost (s určitým činností tou samotnou označeným výsledkem) — v daných tu uvedených případech — smilstvo, soulož, uzavření sňatku, vykonání přísahy — úmyslně — bylo mu smilstvo, soulož atd. účelem, za kterým činností ty provedl, — nebo jen vinou vědomou, — smilstvo, soulož atd. nebyly mu účelem, nýbrž sledoval činnostmi těmi účel jiný, při tom ale byl si vědom toho, že smilní, souloží, sňatek uzavírá, přísahu vykonává!?. Právě u těchto činností, jež odůvodnění uvádí jako případy viny vědomé, jest těžko si mysliti, že by mohly býti podnikány za jiným účelem než právě za tím, který samy vyjadřují, že by tedy vinník smilnil, souložil atd. ne za tím účelem, aby pohlavní pud ukájel, nýbrž za nějakým účelem jiným, a jsou proto tyto činnosti podnikány zpravidla jen úmyslně. Vina vědomá je zřídka myslitelná, není-li vůbec vyloučena.

Odůvodnění chce se přes to přenést tím, že konstruuje tu delikty bez nastalého výsledku jednak jako delikty ohrožující, jednak jako formální. Nesprávně. I u deliktů ohrožujících i formálních jest vždycky nějaký výsledek — označený v činnosti samé. Na př.: vykonané smilstvo, vykonaná soulož, uzavřený sňatek, vykonaná přísaha potvrzující nepravdu.

A u deliktů ohrožujících na př. výstřel proti zástupu lidí, sholení člověka do vody a pod. Ale kdyby tu nešlo o žádný výsledek, přece i pak nutno stanovit určitý vztah vůle pachatelovy k zevnější činnosti, jež právní statky ohrožuje, neb již se daný zákaz přestupuje nebo se daného příkazu nedbá. Tento vztah může býti dle forem trestné viny v § 15 stanovených jen jediný, vyjádřený buď úmyslem, anebo vinou vědomou nebo nedbalostí. Osnova však ani při úmyslu ani vině vědomé ani nedbalosti tohoto vztahu vůle pachatelovy k zevnější činnosti (a tím ovšem ani pokud tato zevnější činnost sama sebou již i výsledek označuje, ani k tomuto výsledku) nejen neprecizuje, ale ani vůbec neuvádí. To má za následek, že ve všech těch případech speciálních trestných činů, — vyjímaje ty případy, kde jest uveden požadavek úmyslně — nemůžeme seznati, je-li pachateli účelem, aby činnost podnikl t. j. je-li tu třeba úmyslu, nebo není-li mu tato činnost účelem, podniká-li ji jen pro něco jiného, než pro ten výsledek, který jí nastane, ale při tom ví, že výsledek ten jistě nastane t. j. stačí-li tu jen vina vědomá. Pokud se nedbalosti týče, tu ovšem v důsledku ustanovení § 15 čís. 1: Jednání nedbalé je trestné jen, když zákon to výslovně ustanovuje, víme, že nedbalost tu nestačí.

Ve všech těch případech, v nichž osnova při činu trestném nestanoví požadavek „úmyslnosti“ uvádějíc pouze zevnější činnost, nežádá ani, by se stanovilo, jaký je vlastně vztah vůle pachatelovy k této činnosti, tu všude je lhostejno, je-li ta činnost úmyslná či spáchaná vinou vědomou. To dlužno souditi z ustanovení § 15 č. 1 jakož i z odůvodnění, dle něhož není třeba, by se jednání úmyslné vždy muselo odlišovati od jednání vědomého zvláštní trestní sazbou, někdy stačí sazba jediná postihující jak úmysl tak i vinu vědomou. Tím tvoří osnova nové skutkové podstaty činů trestných všude tam, kde dle dosud platných trestních zákonů se rozumělo, nebylo-li z definice trestného činu patrné, že čin je spáchán zvláštním druhem úmyslu (na př. dolus indirectus) nebo jen nedbalostí, vždy jednání úmyslné t. j. zevnější činnost provedená úmyslem přímým.

Osnova vytvářejíc nový druh viny — vinu vědomou — považuje tuto jaksí za hlavní vedoucí formu, kterou jest uplatniti zpravidla ve všech případech trestných činů, není-li u některých trestných činů výslovně stanoveno, že je vzhledem na nastalý výsledek — poruchu právních statků — třeba úmyslu neb i jen nedbalosti. Tím ovšem byly by mnohé trestné činy oproti nynějšímu stavu značně rozšířeny, právě o ony trestné činy, které dosud nemohly býti spáchány jinak jen činností úmyslnou, nyní však mohly by býti vykonány i činnostmi podniknutými jen vinou vědomou. Na př. § 136: kdo se pokusí násilím úplné znemožniti ústavní činnost presidenta republiky, zákonodárného sboru, vlády nebo guvernéra Podkarpatské Rusi. Dle dosavadního stavu mohlo by se tak státi jen úmyslně t. j. dle pojmu úmyslu v § 15 jen tehdy, jednal-li by pachatel — za tím účelem, aby ústavní činnost uvedených tu ústavních činitelů znemožnil. Dle osnovy není třeba, by

pachatel jednal za tímto účelem, stačí jednání za jakýmkoliv jiným účelem, jen když pachatel ví, že tím znemožňuje výkon ústavní činnosti, stačí na př.: omezení osobní svobody uvězněním neb omezení svobody pohybu jiným způsobem, provedené nikoli za účelem znemožnění výkonu ústavních práv, nýbrž právě jen za tím účelem, aby byla osobní svoboda omezena, při čemž ovšem pachatel je si vědom toho, že omezením osobní svobody jmenovitě mimo místo, kde se ústavní činnost vykonává, se znemožňuje úplně činnost ústavní. Že mohou být mnohé námitky vysloveny proti tomu, že činy trestné, které dle dosavadních názorů nelze spáchat jinak než úmyslně jako právě tu uvedený případ, který nemůže si nikdo představit jinak než že nutno, by pachatel jednal za účelem znemožnění výkonu ústavních práv, mohou být páčány dle osnovy i jen vinou vědomou, nebude žádných pochybností. Ale osnova to připouští jak ustanovením § 15 č. 1 tak stylisací úmyslu v § 15 č. 3 tak jednotlivými definicemi činů trestných. Má-li být stanovena vnitřní stránka trestných činů všeobecnými pojmy trestné viny, nesmí tyto pojmy odporovati všeobecným zákonům logickým a při tom nutno stanoviti pojmy ty tak přesně a určitě, aby při posuzování vnitřní stránky jednotlivých činů trestných dle jich zákonných definicí nevznikaly žádné pochybnosti. Těmto požadavkům stylisace § 15 o úmyslu, vině vědomé ani o nedbalosti neodpovídá.

Úmysl označuje poměr vůle jen k výsledku v zákoně uvedenému. Jest tedy úmysl možný — hledíc k tomu, co uvedeno v odůvodnění, jen u těch činů trestných, u nichž jde o porušení právních statků a to jen u těch, u nichž je porušení to jako výsledek činnosti zvláště uvedeno. Vyloučen byl by u všech deliktův, u nichž porušení to jako výsledek činnosti není zvláště uvedeno, třeba i činnost sama o sobě výsledek takový naznačuje jsouc vlastně z výsledku toho odvozena na př.: odejme, si přivlastní a p. Z odůvodnění vychází najevo, že úmysl je vyloučen u deliktův ohrožujících a formálních jako deliktův, u nichž k založení skutkové podstaty není žádného porušení právních statků jako trestného výsledku třeba.

Definice úmyslu praví jen všeobecně, „aby způsobil výsledek v zákoně uvedený“. V mnohých definicích činů trestných a to i u takových, u nichž právě jest uvedeno porušení právních statků jako trestný výsledek, jsou vedle tohoto výsledku uvedeny ještě i jiné okolnosti, které s výsledkem dohromady tvoří skutkovou povahu činu trestného. Jaký má být poměr vůle pachatelovy k těmto okolnostem, není vůbec v definici úmyslu stanoveno. Jest tedy definice ta i po té stránce nedostatečnou. Z odůvodnění lze souditi, že by stačilo, by pachatel tyto okolnosti i při úmyslném činu jen znal. Nejenom že z definice osnovy to neplyne a že odůvodnění jen nevysvětlitelným způsobem kombinuje tu činy trestné úmyslné s činy spáchanými jen vinou vědomou, nebude a nemůže tomu tak být všeobecně u všech činů trestných. Nebude tu zajisté na

př.: úmyslné usmrcení presidenta nebo některého z ústavních činitelů uvedených v § 271, ví-li sice pachatel, že tohoto ústavního činitele usmrcuje, ale nečiní tak proto, za tím účelem, aby ho jako ústavního činitele usmrtil, nýbrž jen na př.: ze žárlivosti, neb aby ho oloupil.

Jest tudíž patrné, že je třeba jinak upravití všeobecný pojem úmyslu, by odpovídal trestním normám, které chtějí stanoviti trestné činy úmyslné, než jak to činí osnova. Jest třeba pojati v úmysl i zevnější činnosti vzhledem k tomu, že naznačují samy o sobě určitý výsledek lidského úkonu, i všechny ostatní náležitosti, jež buď patří k trestné skutkové povaze nebo čin jen tíže kvalifikují. Pokusíme se o takovou stylisaci, která by dle toho, co tu řečeno, zněla asi takto: „Kdo podniká zevnější činnost za tím účelem, aby tím způsobil všechny náležitosti trestného činu v zákoně uvedené, jedná úmyslně.“ Ovšem dle toho bude nutno upravití jednotlivé definice činů trestných tak, aby byly činy trestnými úmyslnými jen ty činy trestné, u nichž bude třeba, by účelem zevnější činnosti byl nejen výsledek této činnosti, t. j. skutečná porucha právních statků a po případě výsledek označený touto činností samou, nýbrž i všechny ostatní okolnosti k trestnému činu patřící. Např.: kdo úmyslně se nabízí k poškození na těle ústavního činitele (§ 278). Osnova však stanoví mnohé činy trestné, při nichž vyžaduje se jen úmyslná zevnější činnost, resp. správněji řečeno výsledek označený zevnější činností, kdežto stran ostatních náležitostí, jež k trestnému činu patří, stačí jen pouhá vědomost o nich. Tak na př. kdo zneužije osoby mladší šestnácti let § 258, při čemž stačí jen vědomost o tom, že osoba ta nedosáhla dosud šestnácti roků. To bude pak ovšem třeba v trestné definici vyjádřiti. V tom nebude žádných obtíží. Definice bude pak ovšem zníti poněkud jinak, než tomu jest v osnově. Zneužití jest úmyslné, mimomanželská soulož, anebo smilné jednání jest účelem pachatelí, není mu však účelem, aby dívka byla právě mladší šestnácti let. Definice bude pak správně zníti: „Kdo úmyslně zneužije osoby, o níž ví, že jest mladší šestnácti let, ke smilnému jednání nebo mimomanželské souloži a pod.“

Je nepochybné, že každý, kdo rozumně jedná, jedná vždy za nějakým účelem. A tak i každý pachatel trestného činu jedná, by dosáhl jistého účelu, jistého výsledku. Není však nikdy vyloučeno, že buď vedle tohoto zamýšleného výsledku nebo na místo něho nastane výsledek jiný, který rovněž jest důvodem trestnosti, ovšem odůvodňuje po případě jiný trestný čin než výsledek zamýšlený. Trestní zákonodárce nesmí však ani tyto nezamýšlené trestné výsledky nechati nepovšimnuty a proti takovýmto poruchám a ohrožením právních statků musí těmto poskytnouti náležitou ochranu jmenovitě tehdy, ví-li pachatel, že tento jiný trestný následek skutečně nastane t. j. má-li pachatel o něm představu a je přesvědčen, že skutečně nastane. Starší trestní zákonodárství a dosavad platné trestní zákony nečinily tu v některých případech rozdílu mezi

úmyslností a vědomostí o výsledku trestnost odůvodňujícím a pokládaly namnoze vždy takto spáchané trestné činy za úmyslné. Osnova pro tyto případy ustanovuje novou formou viny — vinu vědomou. Ale pojem ten, jak ho osnova stanoví, není přesně zpracován a je stanoven nedostatečně. Nerozeznávat osnova, v jakém úmyslu tu pachatel jedná, zda v úmyslu trestném, či dovoleném, či dokonce jedná-li sám za účelem ochrany právních statků. Dosavadní trestní zákony mohou spíše prohlásiti vědomost přímo za úmysl, poněvadž činí tak jen v těch případech, v nichž je jisto, že pachatel jedná za účelem trestným. Tu jde vždy o culpa dolo determinata. Culpa rozuměti tu jest ovšem vždy jako vědomost. Tomu snad také chce osnova stavíc jednání vědomé na roveň jednání úmyslnému, a stíhající je po většině stejnou trestní sazbou. Ale v definici viny vědomé obsaženo to není. A jestliže chce osnova postihnouti všechny případy, v nichž pachatel je si vědom, že svým činem způsobí všechny náležitosti činu trestného, bez rozdílu, jedná-li za účelem trestným či nikoli, pak rozhodně nemůže býti správné a neodpovídá citu spravedlnosti, že staví na roveň úmyslu i ta jednání vědomá, při nichž pachatel nejedná vůbec za účelem trestným, ba kde dokonce jedná, by chránil právní statky. Jest nepochybné, že pachatel i v takových případech zasluhuje trestu, ale zajisté nikoli takového, jaký stanoven jest na jednání úmyslná nebo na jednání sice jen vědomá, při nichž však jedná za účelem trestným. Neboť pachatel v případech tu uvedených neprojevuje zajisté nebezpečnou povahu pro lidskou společnost tou měrou jako při jednáních úmyslných nebo jednáních vědomých podniknutých však s úmyslem poškoditi neb ohroziti právní statky, a neodpovídá ani citu spravedlnosti, ani zásadám osnovy samé, by byl postižen stejným trestem. Má-li míti vina vědomá ten význam jako úmysl a stejně býti trestná a třeba jen v rámci, jak činí osnova, pak třeba do definice její v § 14 vsunouti slova „za trestným účelem“. Zněla by pak definice ta takto: „Vědomě jedná, kdo jedná za trestným účelem věda, že tu jsou skutečnosti atd.“ Má-li však vina vědomá míti platnost všeobecnou a zahrnouti i ty případy, v nichž pachatel nejedná za trestným účelem, nutno pak v jednotlivých trestních normách pro tyto případy viny vědomé stanoviti zvláštní nižší sazby nebo stanoviti všeobecné pravidlo, jak a pokud tyto případy trestají se mírněji.

Konečně nepouštějí dosavadní trestní zákony se zřetele ty případy činů trestných, kde pachatel jedná sice za trestným účelem, ale nemá určité představy, jak a pokud budou právní statky porušeny neb ohroženy. Má však určitou představu, jak a pokud statky ty porušeny neb ohroženy býti mohou a souhlasí s tím, aby statky ty dle této jeho představy porušeny neb ohroženy i skutečně byly. Dosud se mluví v takových případech o „dolus eventualis“ nebo také „generalis“.

Osnova se svého stanoviska o vině odkazuje všechny tyto případy do území viny, poněvadž pachatel, i když jedná za trest-

ným účelem, jest si vědom toliko možnosti poruchy neb ohrožení právních statků, což je právě dle stanoviska osnovy jen náležitostí viny. Že pachatel jedná za trestným účelem, jest pro stanovisko osnovy lhotejným. I u viny jest tomu dle osnovy stejně tak, jako u viny vědomé. Nerozhoduje ani u viny ta okolnost, jedná-li pachatel za účelem trestným, nebo za účelem dovoleným, nebo se stanoviska právních statků za účelem docela prospěšným. Je nesporno, že pachatel v prvním případě ukazuje povahu pro společnost lidskou nebezpečnější než v případech druhých a že by nebylo ani spravedливо, ani účelno, ani vhodno, aby pachatelé ve všech případech byli stejně posuzováni a stejnými trestními sazbami stiháni. Stejně jako u viny vědomé bylo by třeba pro ty případy, kde pachatel jedná za účelem trestným, upravit v jednotlivých trestních normách sazby vyšší nebo dáti všeobecné pravidlo, jak a pokud mají v těch případech býti trestní sazby zvýšeny a trest přísněji vyměřen.

IV. V § 18 stanoví osnova pojem pokusu a vyslovuje zásadu, že ustanovení o trestání pokusu platí, i když vinník podnikne čin nezpůsobilým prostředkem nebo na nezpůsobilém předmětu pokládaje je za způsobilé, vyjímaje jen ty případy, byla-li příčinou jeho omylu pověra nebo hrubá neznalost přírodních zákonů.

Stylisace pokusu v odst. 1. § 18 vyhovuje pojmu pokusu. Stylisace tato byla oproti stylisaci, jakou měl pokus v první osnově, upravena podle návrhů, jaké byly v tom směru učiněny v Soudcovských Listech (Dr. Drbohlav). V první osnově prohlašovala se jednání přípravná za beztrestná a uváděla tato osnova příkladmo, co dlužno pokládati za přípravné jednání. V této osnově jsou jednání přípravná vůbec pominuta, nečiní se o nich zmínka. Dle odůvodnění však nechce osnova prohlásiti jednání přípravná za trestna. Odůvodnění totiž praví, že ve speciální části jsou při jednotlivých deliktech prohlášena přípravná jednání trestnými (viz §§ 137, 227, 232, 297), z čehož pak a contrario plyne, že jinak jsou přípravná jednání beztrestna. Vzhledem k tomuto odůvodnění musíme míti za to, že osnova vyjímajíc ony určité případy nechce přípravná jednání trestati. Stanovisko to je však nedůsledným se zřetelem k ustanovení odst. 4. § 18, dle něhož trestá se pokus spáchaný i nezpůsobilým předmětem a na nezpůsobilém předmětu. Uvážíme-li, že pokus činu je možným jen u toho činu trestného, který by za daných okolností mohl býti spáchán a dokonán, ale dokonán nebyl jen proto, že dokonání to bylo z nějaké příčiny stojící mimo vůli pachatelovu zmařeno, uvážíme-li, že osnova pokládá za pokus, jestliže pachatel rozhodna se podnikne spáchatí čin trestný i takový, který vůbec spáchatí nelze, a hledíme-li k tomu, že dle odůvodnění chce trestati stojíc na stanovisku subjektivní theorie již jen vůli pachatelovu, pokud tato se již nějakou činností projevila, pak máme za to, že spadá pod trestní normu každá činnost pachatelova ať k provedení činu trestného bližší nebo vzdálenější, ať jen přípravné jednání, je-li prokázáno, že pachatel se rozhodl

restný čin spáchatí. Ve skutečnosti nejde v odst. 4. § 18 o žádný pokus restného činu, nýbrž jen o restnost vůle pachatelovy směřující k spáchání restného činu, podnikl-li pachatel vůbec nějakou činnost, která svědčí tomu, že pachatel skutečně takovou vůli měl a vážně na spáchání restného činu myslel. Není ani třeba, by činnost ta byla snad sama o sobě důkazem, že pachatel vůli tu skutečně má, vůle ta může býtí prokázána i jiným způsobem. Ustanovení odst. 4. § 18 není vlastně ustanovením o pokusu, poněvadž tento jest vůbec nemožným, nýbrž jest to ustanovení sui generis, jímž stanoví se u každého restného činu zvláštní skutková podstata činu restného, jež záleží v tom, že pachatel má vůli spáchatí restný čin a dává najevo, že vůli tu chce také skutečně uplatnití. Při tomto stanovisku jest potom zbytečno stanoviti pojem pokusu, jak činí osnova v odst. 1. § 18 a jest také nedůsledno, dávatí činu restnému stanovenému v odst. 4. § 18 formu pokusu nezpůsobilého. Ustanovení tohoto odstavce není ale ani zcela správné. Osnova chce poslední větou vyloučiti z restnosti všechny ty případy, v nichž ukazuje se vůle pachatelova dle přírodních zákonů a znalosti jich jakož i dle lidských poznatků nesmyslnou, nemožnou, by se mohla vůbec uplatnití.

Ale tomu tak může býtí i při volbě prostředků, jimiž má býtí čin spáchán. Na př. pachatel má vůli usmrtití jiného perem, slabým proutkem, pokládaje tyto předměty za způsobilé. I zde je vůle ta nesmyslna a nemožna se uplatnití, ač nespočívá ani na pověře, ani na neznalosti přírodních zákonů. Ovšem něco jiného je, domnívá-li se pachatel, že má jed, ale místo něho má jen neškodný prášek. Proto mohlo by se toto ustanovení považovati za správné jen tehdy, byl-li by omyl, následkem kterého je nemožno restný čin spáchatí, přesněji formulován. Dle našeho názoru dalo by se toho docílití tím, že by se za slova: „pokládaje je za způsobilé“ vsunula další slova „a jsa v omylu o jich vlastnostech“.

Jak však již uvedeno, jest při stanovisku osnovy restati vůli spáchatí restný čin, projevila-li se činem, že má býtí uplatněna, ustanovení odst. 1. zbytečné a odst. 4. pak nedůsledné. Stačí tu jediné ustanovení o restnosti této projevené vůle. Pokusíme se toto ustanovení definovati asi takto: Za pachatele restného činu pokládá se již i ten, kdo má vůli spáchatí čin restný a dal svým jednáním najevo, že chce vůli tuto uplatnití, nevychází-li z jeho jednání, že vůle ta je nesmyslna a nemožna.

Jest ovšem sporno, je-li k ochraně právních statkův a lidské společnosti nutno vůbec již vůli pachatelovu za těchto okolností restati. Jsou pronášeny náhledy pro i proti. Osnova zodpovídá otázku tuto kladně a stanovisko toto odůvodňuje poukazem na konkrétní případy, z nichž dovozuje, že není méně nebezpečným pro lidskou společnost ten, kdo jen z nezpůsobilosti prostředku nebo předmětu činu restného tohoto nespáchal než ten, kdo za

jiných příznivých okolností čin trestný spáchal a skutečně i dokonat, jelikož, nebylo-li mu možno spáchatí určitý čin trestný, vyčká jen příležitosti, by spáchal jiný.

S tímto stanoviskem ani s jeho odůvodněním nelze souhlasiti bez výhrady. Bylo poukázáno v člancích uveřejněných v Soudcovských Listech i v Právniku i v komisi slovenských právníků, že tato these osnovy, resp. jejího odůvodnění nemá a nemůže míti platnost všeobecnou. Se stanoviskem osnovy a jejím odůvodněním možno souhlasiti jen potud, pokud vůle spáchatí trestný čin jest následkem, výronem nebezpečné povahy pro lidskou společnost, pokud jest vůle ta trvalá, pokud vyvěrá ze sklonu k spáchání činů trestných. Pak můžeme říci, že nebezpečná povaha pachatelova neprojevuje se spácháním činu trestného, nýbrž již každým jednáním, kterým dává se najevo vůle čin trestný spáchatí. A pak ovšem je třeba i v těch případech společnost lidskou chrániti před takovýmito pachateli. Požadavek ten bude nutno v definici shora uvedené také určití a přesně vyjádřiti. To možno učiniti připojením tohoto požadavku k uvedené definici, která bude pak zníti takto: Za pachatele trestného činu pokládá se již i ten, kdo má vůli spáchatí trestný čin a dal najevo svým jednáním, že chtěl vůli tu uplatniti, nevychází-li z jeho jednání, že vůle ta je nesmyslná a nemožná a možno-li z okolností činu, pohnutky a povahy pachatelovy souditi, že vůle jeho jest pro lidskou společnost nebezpečná.“

Ustanovení odst. 2. §§ 18 a 19 osnovy podrží platnost pro tuto zde uvedenou definici činu trestného.

V. Ve třetí hlavě všeobecné části jsou uvedeny druhy trestův a zabezpečovacích opatření a způsob ukládání trestů. Druhy trestů jsou podobné jako v trestních zákonech dosud platných: žalář, vězení, trest peněžítý, k nim přistupuje vnučená práce, jež ukládá se na místo trestu peněžitého.

Po vzoru zákona čl. V./1878 rozděluje i osnova tresty na hlavní a vedlejší. I trestní zákon rakouský zná ukládání trestů vedlejších, třebas je vedlejšími tresty nejmenuje. Osnova jako dosud platné zákony trestní ukládá trest žaláře na zločiny, trest vězení, peněžítý a po případě vnučenou práci na přečiny. Vycházejíc však se stanoviska, že zločin není kvalifikován velikostí poruchy neb ohrožení právních statků, nýbrž jen nízkým smýšlením, že tedy nebude mnohdy při nevelkém porušení právního statku ani třeba ukládati trest dlouhého trvání a naopak zase že i při přečinu půjde často o veliké a důležité porušení neb ohrožení právních statků, jemuž může odpovídati jen vězení dlouhého trvání, stanoví osnova minimální hranici žaláře velmi nízkou od jednoho měsíce nejnižšího stupně trestní sazby, ovšem odstupňovávajíc tuto minimální hranici dle různých trestních sazeb, jak jsou tyto při jednotlivých činech trestných stanoveny.

(Od 1 měs. do 1 roku,	od 5 roků do 12 let,
od 6 měs. do 3 let,	od 10 roků do 20 let
od 1 roku do 5 let,	a na doživotí.)
od 2 roků do 8 let,	

A naproti tomu stanoví maximální hranice vězení při jednotlivých stupních trestních sazeb velmi vysoko, ba stanoví i vězení dokonce i na doživotí.

(Stupně trestních sazeb při vězení určuje osnova takto:

od 14 dnů do 6 měsíců,	od 1 roku do 5 let,
od 3 měs. do 1 roku,	od 3 roků do 10 let,
od 6 měs. do 3 let,	od 8 roků do 15 let,
	a na doživotí.)

Tresty vyměřiti jest jen v mezích sazby dle okolností, jak uvedeno jest v § 64. Trestní sazba může býti zvýšena nebo snížena o jeden stupeň t. j. na místo sazby nižšího stupně, která uvedena jest v trestní normě, použije se při zvýšení stupně vyššího a při snížení na místo sazby stupně vyššího v normě uvedeného použije se sazby o stupeň nižší.

Dle § 79 přípustno jest i mimořádné zmírnění trestu, což stane se snížením trestní sazby až o dva stupně. Místo nejnižšího stupně vězení jest uložiti trest peněžítý neb upustiti vůbec od potrestání a místo trestu peněžitého upustí se od potrestání. Má-li býti snižen nejnižší stupeň žaláře, není pro ten případ dáno žádné ustanovení, co má na místo tohoto stupně žaláře nastoupiti, ač v jednotlivých trestních normách je stanovena trestní sazba i o tomto nejnižším stupni žaláře. Zdá se tedy, že osnova nedavši pro tento případ žádného ustanovení nechce snížení trestní sazby o nejnižším stupni žaláře vůbec připustiti. Jak z uvedeného patrné, nemá soudce dle osnovy práva, by za mimořádných okolností snížil vyměřovaný trest i pod zákonnou sazbu v trestní normě uvedenou. Ustanovení §§ 54 a 55 trest. zák. rak. a § 92, 66 trest. zák. uh. nebyla do osnovy převzata. V těchto případech jest tu trest vyměřován pod sazbu dle volného uvážení soudcova. Dle uh. trest. zákona jest volné uvážení soudcovo v tom směru omezeno tím, že nesmí sejíti pod nejnižší míru zákonem pro určitý druh trestu ustanovenou (pod 2 léta trestnice při trestní sazbě od 5 roků trestnice výše, pod 6 měsíců žaláře při sazbě trestnice bez určení nejnižší hranice). Tato volná úvaha soudcova jest dle osnovy úplně vyloučena. Soudce může použiti jen nižšího stupně trestní sazby, a jest nucen vyměřiti trest vždy jen v mezích — třeba i takto snížené — trestní sazby. A i při úvaze, může-li býti stupeň trestní sazby snížen, jest vázán na určité objektivně stanovené okolnosti (§ 77).

Jest nepochybné, že stupně trestních sazeb jsou dost rozsáhlé stanovíce velké dimenze mezi hranicemi nejnižší a nejvyšší, že i trestní normy obsahují mnohdy i několik trestních sazeb a že dává se

soudci následkem toho dost velká možnost pro jeho úvahu, by vyměřil v mezích sazby přiměřený trest, nicméně ze zkušenosti je známo, že na výměru trestu mají mnohdy vliv takové okolnosti subjektivní u pachatele přicházející, že nedají se ani objektivně vystihnouti, že však je přece soudce nemůže pominouti. Tu pak trest po případě i v nejnižším stupni trestní sazby vyměřený jest příliš velký vzhledem k subjektivní vině pachatelově. Tak bude nejnižší trest na svobodě zníti dle osnovy nejméně na 14 dní vězení pro přečin a na jeden měsíc žaláře pro zločin. Bude-li soudci i trest 14 dní vězení pro přečin příliš krutý, bude pak nucen určití již peněžitou pokutu, třeba byl i přesvědčen, že peněžita pokuta není pro pachatele trestem vhodným.

Nelze proto systém ukládání trestů osnovou volený pokládati za vhodný a účelný jmenovitě v tom směru, že při něm osnova neposkytuje soudci dostatečně volné pole pro volnou úvahu, jaký trest pokládá v konkrétním případě za přiměřený vině pachatelově odkazujíc soudce na výměru trestů jen v mezích sazby trestní. Trestnímu zákonodárci netřeba se obávatí co největší volnosti soudcovy při ukládání trestů v konkrétních případech. Dopouští-li osnova v určitých případech dokonce i upuštění od potrestání, a dále, ponechává-li volné úvaze soudcově rozhodnutí o uložení trestu podmíněného, pak může zajisté volnému rozhodnutí soudcově svěriti za určitých podmínek výměru trestu i pod zákonnou sazbu. Hledíme při tom na velmi časté případy v praxi takorůžka denně se přiházející, v nichž jest výměra trestů při přečinech pod 14 dní vězení na denním pořádku a přece nelze o nich říci, že by tresty ty nedosáhly svého účelu.

VI. Za svou stěžejní zásadu, na které staví osnova trestnou zodpovědnost, prohlašuje zásadu zodpovědnosti za vinu, nikoli za výsledek. Jen vina může odůvodniti zodpovědnost trestnou, výsledek, pokud není zaviněný, nemůže míti vliv na trestnou zodpovědnost zaň. Jako musíme na jedné straně uznati, že zásada ta je theoreticky správná, tak nemůžeme na druhé straně přehlédnouti, že v praktickém životě se se zásadou tou při mnohých činech trestných, hlavně proti životu, tělu a zdraví, nevystačí, nemá-li ochrana těchto právních statků často i při velmi těžkých porušeních klesnouti na míru nejmenší, po případě státi se mnohdy illusorní.

Při úmyslném usmrcení, vraždě, těžkém poškození na těle a poškození na těle vůbec (§§ 271, 272, 275 a 276) nebude vnitřní stránka těchto deliktů a zodpovědnost za výsledek působiti v praxi žádných obtíží, poněvadž je přesně určena. Ale jinak tomu bude již při těžkém poškození na těle, kvalifikovaném dle odst. 3. § 275, při úmyslném poškození na těle vůbec kvalifikovaném dle odst. 2. § 276 a při ohrožení života a těžkém ohrožení těla dle § 279 a dle § 291. Osnova klade váhu v odst. 3. § 275 na vědomí o nebezpečí smrti, v odst. 2. § 276 na vědomí o nebezpečí smrti nebo těžkého poškození na těle, dle §§ 279 a 291 na vědomí

(o úmyslu tu ani nemluvíme jako v praxi jen výjimečně možným) o nebezpečí smrti nebo těžkého poškození na těle. Pachatel má tu tedy představu o tom, že svým činem způsobuje nebezpečí smrti nebo těžkého poškození na těle, že tedy smrt nebo těžké poškození na těle může nastati. Na trestnosti činu ničeho nemění, nastala-li skutečně smrt nebo těžké poškození na těle. I v tomto případě trestá se čin dle ustanovení § 17 stejně jako jen při nebezpečí dle citovaných tu ustanovení.

Hledíme-li k ustanovení § 15, odst. 6., o nedbalosti hrubé, vidíme, že výsledky činu, uvedené v § 275, odst. 3., § 276, odst. 2. a § 279 jsou vlastně výsledky zaviněnými hrubou nedbalostí. Tato hrubá nedbalost jest při § 275, odst. 3. ovšem při úmyslu způsobiti těžké poškození na těle, při § 276 odst. 2. při úmyslu způsobiti poškození na těle vůbec. V § 279 není vůbec naznačeno, za jakým účelem pachatel vlastně jedná, zda jest to každý čin, o němž pachatel ví, že způsobuje nebezpečí smrti nebo těžkého poškození na těle, ať byl podniknut za účelem jakýmkoliv, ať trestným, ať dovoleným. Osnova, stanovíc stejnou trestnost, ať nastane jen nebezpečí smrti neb i skutečně smrt, nebezpečí těžkého poškození na těle nebo již i toto samo, projevuje tím jen, že nastalý skutečný výsledek není v žádném kriminelně relevantním vztahu k vůli pachatelově. Výsledek ten je se stanoviska vůle pachatelovy náhodný, proto nemá dle stanoviska osnovy na trestnost vůbec žádného významu. Pak ovšem není ale pro ty případy, v nichž pachatel při činu trestném dle § 275 nebyl si vědom jen nebezpečí smrti, nýbrž přímo toho, že smrt skutečně nastane (jde tu tedy jen o vědomé nikoli úmyslné usmrcení), dáno osnovou žádného ustanovení. Jistě možno očekávati tu námitku, že i takové vědomé případy o smrti spadají pod ustanovení § 275, odst. 3. Námitku takovou vyvrací však samotné znění § 275, odst. 3., mluvíc o vědomosti nebezpečí, t. j. tedy možnosti smrti. Co tu uvedeno o smrti v odst. 3. § 275, platí stejně o smrti a těžkém poškození dle § 276, odst. 2. a i dle § 279 a 291. Případy, odnášející se k § 275, odst. 3 a 276, odst. 2., jsouc obmezeny na úmysl tam vyznačený, nebudou v praxi tak časté, ale hustě budou přicházeti takové případy, odnášející se k § 279. A případy ty budou tím častější, poněvadž sem spadá i ustanovení § 291, pokud se týče ohrožení smrtí nebo těžkým poškozením na těle více jiných lidí. Osnova všude tu vychází z vědomého ohrožení smrtí nebo těžkým poškozením jako trestného výsledku činnosti a koordinuje tomuto výsledku i skutečně nastalou smrt anebo těžké poškození, nic se neohlížejíc, že tento nastalý výsledek nebude vždy jen náhodný a tedy kriminelně irrelevantní, nýbrž že bude v jistém vztahu k vůli pachatelově, ke kterému i osnova jako k relevantnímu jinak přihlíží, t. j. že i tento skutečně nastalý výsledek jest vědomý.

Ale o to tu ani nejde. Zde jedná se naopak o to, ukázati na tu okolnost, že dle osnovy mnohdy i nejen těžká porušení života,

těla a zdraví, ale i ohrožení budou jen nepatrně potrestána nebo zůstanou vůbec bez trestu.

Při všech činech trestných proti životu, tělu a zdraví, jak jsou v osnově definovány, je třeba, by pachatel měl určitou představu výsledku a aby tento výsledek pokládal za jistý. Tedy při úmyslném usmrcení a vraždě — smrt, při těžkém poškození na těle některý z výsledků v § 275 uvedených, při poškození na těle vůbec — toto poškození, jež nedosahuje náležitosti těžkého poškození dle § 275, při ohrožení smrtí dle § 275, odst. 3., § 276, odst. 2. a §§ 279 a 291 — nebezpečí smrti, t. j. možnost smrti, při ohrožení těžkým poškozením na těle dle § 276, odst. 2., §§ 279 a 291 — nebezpečí tohoto poškození, t. j. možnost jeho. A nyní uvažme nejčastější případy, jež v životě a praxi přicházejí. Vinník bodne druhého nožem neb udeří ho těžkým předmětem a způsobí mu tím smrt nebo těžké poškození. Pachatel nemá při tom představy žádné a proto také není a nemůže si býti vědom, co udeřením způsobí nebo čím ohrozí. Má jen úmysl druhého nožem bodnouti nebo těžkým předmětem ho udeřiti. Nepůjde tu u vinníka vzhledem ke způsobenému výsledku — smrti, těžkého poškození na těle resp. správněji nebezpečí, t. j. možnosti jich — ani o úmysl, ani o vědomí, ba ani o nedbalost dle § 279, odst. 2. A přece pachatel podniká činnost proti druhému ve zlém — dle dikce trest. zákona rak. v nepřátelském úmyslu proti tělesné bezpečnosti druhého. Poněvadž pachatel nemá žádné určité představy o určitém výsledku své činnosti — ať jest to porušení nebo ohrožení —, půjde tu dle osnovy nanejvýše jen o všeobecné ohrožení těla nebo zdraví jiného dle § 52 zák. přestupkového, tedy jen o nepatrný přestupek, ohrožený vazbou nebo trestem peněžitým — ač nastaly nejtěžší následky — smrt anebo těžké poškození na těle a způsobeny byly činností ve zlém úmyslu provedenou. Nebo při společném útoku, podniknutém proti druhému několika pachatelí, utrpěl napadený společnou činností všech taková poranění, že jim podlehl. Žádný z pachatelů, zasazuje rány nebo jen napadnutého týraje, nemá vůbec žádné představy o tom, co bude napadenému způsobeno jeho vlastní činností, po případě činností společnou dohromady a nemůže tedy dle osnovy býti vzat v zodpovědnost ani za nastalý výsledek — porušení života nebo těla —, ale ani ne za ohrožení smrtí nebo těžkým poškozením na těle, poněvadž neměl ani úmyslu takový výsledek svou vlastní nebo společnou činností způsobiti, ani si těchto výsledků nebyl vědom. Půjde tu tedy dle osnovy jen o přečin dle § 284, budou-li tu i jinak podmínky v paragrafu tom uvedené (byli-li pachatelé společného útoku opatřeni nástroji nebezpečnými pro život nebo tělo lidské, nebo že takového nástroje při útoku užili) a nebudou-li tu tyto podmínky, půjde zase jen o přestupek dle § 52 zák. přest.

Všecka ta těžká poškození — smrt a těžké poškození na těle —, která zakládala dle dosud platných trestních zákonů těžké často i nejtěžší činy trestné (srovn. §§ 140, 143, 152, 155, 156,

157 trest. zák. rak. — §§ 301, 303, 306, 308 trest. zák. uher.), budou v nejčastějších případech jen nepatrnými přestupky stíhanými jen vazbou nebo trestem peněžitým. Případy, v nichž bude možno dokázati pachateli vinu subjektivní, jak osnova vyžaduje, by čin mohl býti přísněji trestán, budou výjimečnými.

Patrnó, že tu nebyla by osnova poskytována nejdůležitějším právním statkům ochrana náležitá, naopak mnohdy nepatrná, mnohdy pražádná, a že právě ty případy, které v životě jsou nejčastějšími a tudíž pro tyto právní statky nejnebezpečnějšími, nejčastěji trestu vůbec ujdou.

Nebudeme sice tvrditi, že by zásada zodpovědnosti za vinu a nikoli za výsledek, kterou učinila osnova svou stěžejní zásadou, byla všeobecně nesprávná pro trestní zákonodárství, ale tolik neobáváme se říci, že pro mnohé případy činů trestných, jmenovitě proti životu, tělu a zdraví jest nanejvýš povážliva. Osnova stojí tu jen na stanovisku subjektivní viny, pomíjejíc úplně vinu objektivní, čili jinak, kausalitu výsledku — ať jest to již porušení nebo jen ohrožení právních statků — a to i tam, kde pachatel jedná za účelem trestně zapověděným způsobil, zapříčinil tímto jednáním těžký výsledek, o němž dříve představy neměl a tedy si ho vědom nebyl. Ovšem byla by zodpovědnost za výsledek příliš daleko rozšířena, kdyby zodpovědnost ta byla stanovena za jakýkoli výsledek, t. j. za porušení neb ohrožení jakéhokoli právního statku, jen když pachatel jedná za jakýmkoli trestně relevantním účelem. Ale nebylo by vážných námitek stanoviti zodpovědnost tu v těch případech, v nichž pachatel jedná za účelem poškození neb ohrožení určitých právních statků a při tom nastane těžší výsledek porušení téhož právního statku, výsledek však, o němž pachatel napřed představy neměl a o němž tedy nemohl ani věděti. A tím přicházíme i k ustanovení § 16 osnovy, jak přiřítá se těžší výsledek. Dle tohoto ustanovení přiřítá se pachateli jen tehdy těžší výsledek činem jeho povstalý, je-li si vědom možnosti alespoň, že svým jednáním způsobí tento výsledek. Byť i tato zásada byla nezavadná u všech činů trestných, kde možno si určitý, ohraničený výsledek představit, nemůže býti vhodna a nestačí naproti tomu u těch činů trestných, kde je výsledek neohraničitelný, kde pachatel nemá při svém jednání určité představy určitého ohraničeného výsledku. Ustanovení § 16 může míti bezvýhradnou platnost jen tehdy, představuje-li si pachatel určitý výsledek, ale výsledek, který skutečně nastal, jde dále nad tento představovaný výsledek. Nemůže však míti bezvýhradně a snad vůbec žádné platnosti v případech, kde pachatel podnikáje činnost nemá vůbec žádné představy o tom, co z činnosti té vzejde, a jest mu to také lhostejno, co to bude. Těchto rozdílů a růzností uvedených tu případů není si osnova vědoma. V odůvodnění volí se vždy právě takový praktický případ, třeba i jen výjimečný, jen když volenou zásadu potvrzuje. Jistě že nutno souhlasiti s tím, že jest jinak stanoviti trestní sazbu pro toho, kdo chtěje udeřiti druhého holí náhodou mu vyrazí oko a jinak

pro toho, kdo jinému úmyslně oko vypíchne. Ale odůvodnění tu zapomíná, že v prvním případě má pachatel jen tu představu, že druhého jen holí udeří a mu eventuelně způsobí jen nepatrné poranění, že tedy vůbec představa těžšího výsledku jest u pachatele vyloučena, že však je tomu jinak při jiném způsobu úderu, nebezpečnějším nástrojem, na př. boxerem, t. j. ranou boxerem vednou proti očím, ač pachatel nemá ani představy, kam udeří, zda oko zasáhne a je vyrazí, ale je mu lhostejno, zda udeří v krajinu oční či jinam, zda oko zasáhne a je vyrazí, a poněvadž tedy vůbec nemá žádné představy, nemůže býti u něho řeči o představě vyrazení oka, ale není také naopak představa ta při jeho způsobu jednání vyloučena. A není pak zajisté pochybnosti, že trestnějším jest a těžší trestní sazbou má býti stíhán ten pachatel, který podniká činnost způsobem, po případě i předmětem nebezpečným, který však nemá při tom žádné představy o tom, jak ta jeho činnost dopadne, jak zasáhne a jaký výsledek způsobí a není si toho tedy vůbec vědom, ač jeho činností může vzniknouti a skutečně i povstane těžký, mnohdy i nejtěžší výsledek. Na př. pachatel má úmysl druhého boxerem jen udeřiti, nemá však představy, kam udeří a jaké poranění mu způsobí. Je mu to však lhostejno, zda ho zasáhne do ramene, do zad nebo do hlavy a je mu také lhostejno, zda ho jen lehce či těžce poraní, či dokonce zasáhne ho do hlavy, ho i skutečně usmrtí. A jiný pachatel má úmysl druhého udeřiti jen tenkou holí. Nemá také představy, kam ho zasáhne a co mu způsobí, přece však může míti za jisto, že při způsobu jednání a při předmětu, kterým činnost provádí, nezpůsobí mu žádného vážného nebezpečí a tím spíše může míti za vyloučeno, že by ho mohl snad dokonce i usmrtiti. Ale přece ranou holí zasáhne druhého na choulostivé místo do hlavy a způsobí smrt. Dle osnovy budou oba pachatelé stejně posuzováni a stejnou sazbou trestní stíháni, poněvadž ani v jednom ani v druhém případě nemá pachatel žádné představy o výsledku a není si vědom, že svým jednáním může způsobiti a i způsobí tento výsledek. Je zřejmo, že ustanovení § 16 nemůže míti platnost bezvýhradnou, všeobecnou, alespoň pokud se týče těch právních statkův, u nichž výsledky nemohou býti již předem ohraničitelná a předvídatelná, a pokud se týče činností, způsobu jich provedení a předmětů, jimiž se provádějí, nejsou těžké, ba dokonce nejtěžší výsledky již předem vyloučeny. Sem spadají hlavně trestné činy proti životu, tělu a zdraví a z nich jmenovitě ony, jež uvedeny jsou v § 275, odst. 3., § 276, odst. 2. a §§ 279 a 291.

U činů trestných proti životu a tělu ještě třeba na to poukázati, že osnova na rozdíl od nynějších trestních zákonů nedělí poškození tělesná na tři kategorie: nejtěžší, těžká a lehká, nýbrž jen na dvě: těžká (§ 275) a ostatní (§ 276), v nichž jsou zahrnuta nynější těžká a lehká. Z odůvodnění patrné, že pojmem poškození na těle rozuměti jest poškození vážné. Osnova při svém stanovisku o subjektivní vině je si vědoma obtíží, jaké by vznikaly, kdyby

mělo býti tělesné poškození děleno na lehké a těžké, jak tomu je dle platných trestních zákonů. Nejen je těžko dokázati, ale i vůbec těžko tvrditi, že pachatel měl určitou představu o velikosti a rozsahu poškození, pokud je způsobiti má úmysl. A bez této představy není úmyslu. Ale těmto obtížím nemůže osnova uniknouti při těžkém poškození dle § 275. I tu při některých způsobech těžkého poškození těžko bude dokazatelné a vůbec myslitelné, že pachatel měl a mohl míti představu o tomto způsobu těžkého poškození. Z odůvodnění na str. 151 vysvítá, že osnova chce postihnouti trestem i nedbalé způsobení tělesného poškození, které nedosahuje ještě povahy dle § 275 a to ustanovením § 52 osnovy zák. přest. V tomto ustanovení není to však hledíc k § 15, č. 1 obsaženo.

Ustanovení o trestných činech proti životu, tělu a zdraví odpovídají snad stanovisku o zásadě zodpovědnosti za vinu, ale neodpovídají požadavkům praktického života a potřebě poskytnouti těmto právním statkům náležitě ochrany, jakou vyžadují.

V tomto dobrozdání dotknuto bylo jen zásad, které tvoří strukturu systému trestní osnovy a jen potud, pokud s nimi nelze souhlasiti. Zásady tyto v osnově uvedené i se svými více méně logicky správně i nesprávně vybudovanými důsledky nehodí se v té formě a se všemi těmi důsledky vždy vhodně pro praktický život, nepřiléhající jeho potřebám a neposkytující vždy vhodnou, účinnou a účelnou a dosti rychlou ochranu právním statkům.

Poněvadž pak v tomto dobrozdání činí se o těchto vedoucích zásadách návrhy poněkud odchylné povahy než se uplatňují v osnově a poněvadž odchylky tyto měly by za následek, že by všechna speciální ustanovení, jež by na těchto odchylkách basirovala, doznala jiného znění i významu, znamenalo by to nikoli podati dobrozdání o dalších speciálních ustanoveních, nýbrž je úplně přepracovati.